

Feljegyzések 2005 márciusában

Fotó: Végel Dániel

2005 márciusában lehetőségem nyílt arra, hogy beszélgessek Baráth Etelevel, az európai ügyek tárca nélküli miniszterével, és részt vegyek egy általa irányított hát-

térbeszélgetésen. Inkább előadásnak mondanám. A készülő Nemzeti Fejlesztési Terv alternatíváiról, a döntések lehetséges hatásairól esett szó. Grafikonok, diák, táblázatok, fényképek illusztrálták, magyarázták a lehetséges fejlesztési modelleket, a számokat olykor sík-, máskor térbeli konfigurációs idomokká alakítva. Egy-egy mértani ábra, idom rendkívül karakteresen mutatta a pénzügyi források elosztásának, átcsoportosításának hatásait. A hallottak és a látottak nagy hatással voltak rám. Legalább annyira, mint az a dokumentum, amelyet a beszélgetésre való felkészüléshez kaptam, és amelyből itt részleteket adunk közre. A miniszterrel folytatott beszélgetés – az időhiány és a téma szerteágazó természete miatt – töredezett lett, így nem

2005. március, traktorok a Parlament előtt

Fotó: Fazekas István

érett meg a publikálásra. Elkértem viszont az előadás anyagáról készült felvételt. Nézőpontja, látószöge világosan mutatja, milyen léptékkal és szemhatárral kell(ene) gondolkodni az előttünk álló jövőről, és hogyan kell(ene) tervezni a jövőt. Azt a részét legalább is, amelybe beleszólásunk van.

Tizenöt éve járom „európai utasként” földrészünket, térségünket. Folyóiratunk tárgyilagos és érzékeny tudósítóként és dokumentátorként próbált működni. Hírt adtunk a délszláv háborúról, annak szörnyűségeiről, testi és lelki hatásairól ugyanúgy, mint a nagy egymásra találásokról, az egykori szocialista országok és Közép-Európa nyugati részének összeborulásáról. És az azt követő, fokozatosan (le)hűlő viszonyról is, amelyben végül a számok és az érdekek nagyobb szerepet játszottak, mint az érzelmek.

Láttam jó példákat is. Mondjuk, azt, hogy az uniós források okos fölhasználása hogyan alakít át, virágoztat fel kistérségeket (Burgenland). Láttam, tapasztaltam azt is, hogy a régi szembenállás megszűnése, a határok lebontása milyen lendületet adhat egy nagyobb régióknak – például Észak-Olaszországnak. Láttam továbbá, hogy az autópályák építése mellett, mellé legalább olyan fontos egy újfajta szemlélet kialakítása is. Hogy a hirtelen (az elérhetőség közelségétől) szomszédokká váló emberek összebéküljenek annyira, hogy együtt és egymással dolgozhas-

anak. S végül, hogy a kultúra (a tradicionális meg a korszerű is) mennyire fontos, hogy a kettő csak együtt létezhet érvényesen. Az autópályák tervezői, egy-egy térség átalakítói (noha semmilyen uniós szabály nem kötelezte őket erre), ahol sikeres volt az átalakulás, ott gondoskodtak a kultúráról is. Arról, hogy az ott élők, akik egyszerre fogyasztók és termelők, alkalmazottak és tulajdonosok, az újfajta, tágasabb,

Európa fényei (éjszakai műholdfelvétel)

Az újvidéki lerombolt Duna-híd, amelyet 2005 tavaszán nemzetközi összefogással újjáépítettek

Fotó: Iványi Balázs

(európai?) identitásukat össze tudták egyeztetni nemzeti, regionális elkötelezettségükkel is.

Végigolvastam (többször is, bár nehéz olvasmány) a Nemzeti Fejlesztési Tervet. E nagyon takarékos cím mögött valóban ott lehet a jövő. A terv adta lehetőségek nemcsak a határon belül élő magyaroknak, de a határon túliknak is (magyaroknak, nem magyaroknak egyaránt és együtt) módot adnak arra, hogy másképpen (talán jobban) éljenek. És – ha szellemi utánpótlást is kapnak – másképpen éljék át múltjukat, vallásukat, hitüket. Nem egymás ellen, egymással ellentétben.

Persze el is ronthatunk mindent. Mindent azért nem, teszem azonnal hozzá, ismerve az Európa Unió reguláit, de sokat ronthatunk. Önerőből. Az unió végül is alapvetően nem szól bele abba – legfeljebb a Nemzeti Fejlesztési Terv egyeztetésekor –, hogy melyik ország hogyan költi el a nehezen lehívható, de megszereshető pénzt. Két példa közismert. De melyiket követjük? Írország mintáját vagy Görögországot? Az biztos, hogy az unió egyetlen bizottsága, intézménye sem fog „pedagóguskodni”. Sem mellettünk, sem szomszédaink mellett. Őket az érdekli: adjunk be értékelhető terveket, amellet fizessük a kötelezettségünket, és vigyük azt, amit a kohéziós és a strukturális alapok lehetővé tesznek.

2005 tavasza idehaza sajnos nem az Európa-Terv második változatáról szól. Nem a különféle tételekhez, nem az alapokhoz kapcsolódó vitáktól hangos, hanem ügynöklistáktól, vádaskodásoktól.

Csak remélni merjük, hogy a jelen azért nem eszi meg a jövőt. Az Európai Utas mindenesetre azon lesz, hogy a dolgokat valódi értékükön kezelje. Szeretné elérni, hogy a Nemzeti Fejlesztési Terv adjon olyan nézőpontot mindnyájunknak (vagy legalább az arra hivatottaknak és választottaknak) –, mint a műholdfelvétel, amelyen együtt lehet látni Budapestet, Csíkszeredát, Triesztet, Bécsset, Krakkót, Pozsonyt. Együtt, mert csak így boldogulhatunk.

Az is megoldás lenne, ha nemcsak főnről néznék a térséget, hanem lentről is, ki-ki a maga látásmódjával, tudásával, szándékaival. Mindennek az összegzéséből talán kijön valami használható. Ami az Európai Unió szakemberei, bizottságai számára csak ellenőrizendő szám, az nekünk, itt a Duna völgyében akár új életminőséget is jelenthetne.

Reméljük, fog is jelenteni.

Szeretnénk e közös tervezői folyamat részesei lenni. Hosszan tartó és talán érdekes diszkussziót tervezünk – az adottságokról és lehetőségekről. Élőszóban is, írásban is.

Összeállításunk is e szándék jegyében készült.

Módos Péter

Nemzeti Fejlesztési Terv Szemelvények a bevezetőből

Magyarország 1991 végén írta alá társulási megállapodását az Európai Közösséggel és tagállamaival. A társulás révén az elmúlt bő évtized alatt sikerrel tagozódtunk be az egységes európai piacba: a magyar gazdaságban soha nem látott ütemben javult a termelékenység, növekedett az ipari termékek kivitele, és több mint 30 milliárd eurónyi működőtőke áramlott az országba.

A 2007 és 2013 közötti időszak közösségi támogatásainak fogadására való felkészülés olyan széles körű társadalmi párbeszédet feltételez, amelynek keretében és eredményeképpen erősödhet a régóta hiányolt társadalmi együttműködés és kohézió is.

A Magyar Köztársaság kormánya az egyik legfontosabb feladatáknak kezeli a II. Európa Terv elkészítését. E feladat helyi értékét az is jelzi, hogy a munka irányítására a kormány 2004 novemberében létrehozta a Fejlesztéspolitikai Kabinetet, melyet a miniszterelnök vezet.

Az Európai Unió 2007 és 2013 közötti új költségvetési ciklusában a mai szintet mintegy 3,5-szeresen meghaladó évi támogatás várható. Ez a külső forrásbevonás több tekintetben is példa nélküli a magyar történelemben:

- ilyen rövid idő alatt soha ekkora összeg nem érkezett az országba;
- ezt a pénzt nem kell visszafizetnünk, és sem kamat, sem osztalék formájában nem vonják ki az országból a segítségével megtermelt jövedelmet;
- a magyar gazdaságpolitika és közigazgatás, végső soron maguk az állampolgárok dönthetnek a források fő felhasználási területek és földrajzi régiók közötti elosztásáról.

Az európai uniós tagság sokféle kötelemmel is jár. Fokozatosan és véglegesen le kellett bontanunk (néhány esetben a következő években kell megszüntetnünk) sok olyan akadályt, amelyek az EU más tagállamaiból érkező áruk, szolgáltatások, személyek és tőke útjában álltak. A gazdaságpolitikának (elsősorban is az államháztartásnak) teljesítenie kell az euró bevezetéséhez megszabott követelményeket. A Magyar Köztársaság 2004–2008-as konvergenciaprogramja a költségvetés egyensúlyát, valamint az infláció mérséklését illetően igencsak kemény vállalásokat tartalmaz.

- átláthatóan és hatékonyan kell működtetnünk a támogatásokat a kedvezményezettekhez eljuttató, valamint az azok szabályszerű felhasználását biztosító intézményrendszert;
- biztosítanunk kell a közösségi támogatások igénybevételéhez szükséges hazai forrásokat. A fejlesztési stratégia összeállítása, a prioritások kijelölése, majd a terv és a hozzá kapcsolódó részprogramok megfogalmazása a közigazgatás keretein túlnyúló feladat: az EU által előírt partnerség elvének hatékony érvényesítésével, a különféle ágazati, szakmai, területi érdekképviseletek és civil szervezetek bevonásával történik.
- egy országos fejlesztési tervet kell készítenünk (a kapcsolódó dokumentumokkal együtt), amely figyelembe veszi az EU prioritásait és a hazai gazdaság és társadalom igényeit;

Néhány fontos fogalom

Strukturális alapok

Az Európai Unió legjelentősebb pénzügyi eszközei, amelyek az EU társadalmi és gazdasági szerkezetének átalakítását, illetve az unió belső kohéziójának erősítését célzó fejlesztési programokat finanszíroznak. A strukturális alapok a következők: Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), Európai Szociális Alap (ESZA), az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap (EMOGA) orientációs része, valamint a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz (HOPE).

Kohéziós Alap

Olyan projekteket támogató alap, amelyek elősegítik az Európai Unióról szóló szerződésben rögzített, a környezetvédelemmel, illetve a transzeurópai közlekedési hálózatok fejlesztésével kapcsolatos célkitűzések elérését azokban a tagállamokban, amelyek vásárlóerő-paritáson számított GNP-je nem éri el a közösségi átlag 90%-át, és amelyek rendelkeznek a gazdasági konvergenciakritériumok teljesítésére vonatkozó programmal.

Kohéziós politika

Az Európai Unió kohéziós politikájának alapvető célja a közösség gazdasági és szociális összetartásának erősítése, a közösség egészének harmonikus fejlődése, illetve a kevésbé előnyös helyzetű régiók felzárkóztatása. A kohéziós politika és annak támogató eszközrendszere (pl. a strukturális alapok és a Kohéziós Alap) a gazdasági és társadalmi konvergencia erősítésének legfontosabb uniós szintű biztosítéka. A kohéziós politikát minden középtávú tervezési időszak kezdete előtt felülvizsgálják. Az aktuális felülvizsgálat most folyik, és várhatóan 2005-ben fejeződik be.